

ОРГАНИ СУДОВОЇ ВЛАДИ ГРУЗІЇ: ТЕОРЕТИКО-КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Маркарян М. В., старший викладач кафедри теорії та історії права ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Конституція Грузії, прийнята 24.08.1995 р., визначає, що непохитною волею громадян Грузії є утвердження демократичного суспільного устрою, економічної свободи, соціальної і правової держави, забезпечення загальновизнаних прав і свобод людини, зміцнення державної незалежності і мирних відносин з іншими народами. У першій главі «Загальні положення» зазначено, що Грузія є демократичною республікою, джерелом державної влади якої є народ (ст. 3); правовою державою, у якій державна влада здійснюється на основі принципу поділу влади (ст. 4); та соціальною державою, яка піклується, зокрема, про зміцнення в суспільстві принципів соціальної справедливості, соціальної рівності та соціальної солідарності (ст. 5) [1].

Системі судових органів влади присвячена глава 6 «Судова влада і прокуратура» Конституції Грузії, де зазначено, що судова влада є незалежною і здійснюється Конституційним Судом Грузії та загальними судами Грузії (ст. 59) [1]. Порядок функціонування Конституційного Суду визначається Органічним законом Грузії «Про Конституційний Суд Грузії» від 11.11.1997, загальних судів – Органічним законом Грузії «Про загальні суди» від 04.12.2009.

Конституцією Грузії та Конституцією України визначається, що конституційний суд – є органом конституційного контролю, попри це є й низка відмінностей між цими органами, які стосуються, зокрема, складу та порядку формування, вимог до кандидатів на посаду, переліку та обсягу повноважень тощо [1; 2].

До складу Конституційного Суду Грузії входять 9 суддів (по 3 особи призначають президент, парламент та Верховий Суд Грузії) з терміном повноважень у 10 років; склад Конституційного Суду України вдвічі більший – 18 суддів (по 6 осіб призначають президент, парламент та з'їзд суддів України) з терміном повноважень – 9 років [1; 2].

Що стосується повноважень цих органів, то «близькими» за змістом є такі: відповідність інших джерел права (наприклад, законів, підзаконних нормативно-правових актів, міжнародних договорів та ін.) конституції та розгляд питань про конституційність процедури їх прийняття, підписання, оприлюднення [1; 2; 3; 4].

Умовно згрупувавши повноваження органів конституційного контролю Грузії та України за предметом розгляду (спору), можемо виокремити такі основні відмінності (табл. 1):

Таблиця 1

**Відмінні риси між повноваженнями Конституційного Суду Грузії
та Конституційного Суду України**

Предмет розгляду (спору)	Конституційний Суд Грузії	Конституційний Суд України
Питання (спори), пов'язанні з безпосередньою демократією	спори щодо конституційності норм, що регулюють референдум і вибори, і проведених або підлягають проведенню на підставі цих норм виборів (референдуму) (підпункт «г» п. 1 ст. 19)	відповідність (конституційність) питань, які пропонуються для винесення на всеукраїнський референдум за народною ініціативою (п. 4 ст. 7)
Спори, що стосуються повноважень державних органів	спори, що стосуються повноважень Президента Грузії, Парламенту, Уряду, Вищої ради юстиції, Генерального прокурора, Ради Національного банку, Генерального аудитора, Народного Захисника або вищих представницьких чи виконавчих органів автономних республік (підпункт «б» п. 1 ст. 19)	відсутня аналогічна норма
Питання, пов'язані із розглядом конкретної справи у суді загальної юрисдикції	на підставі подання загального суду розглядає питання про конституційність нормативних актів, які підлягають застосуванню загальним судом при розгляді конкретних справ і які за його обґрунтованого припущення можуть суперечити Конституції (підпункт «в» п. 4 ст. 60 Конституції Грузії)	відповідність (конституційність) законів України (їх окремих положень) за конституційною скаргою особи, яка вважає, що застосований в остаточному судовому рішенні в її справі закон України суперечить Конституції України (п. 9 ст. 7)
Питання, пов'язані з тлумаченням конституції	відсутня аналогічна норма	офіційне тлумачення Конституції України (п. 2 ст. 7);
Питання, пов'язані з припиненням повноважень	парламент	
	1) питання визнання або дострокового припинення повноважень члена Парламенту Грузії (підпункт «ж» п. 1 ст. 19) 2) питання про припинення повноважень члена представницького органу, обраного за поданням політичної партії щодо якої розглядається питання про конституційність її діяльності (підпункт «в» п. 1 ст. 19)	відсутні аналогічні норми

Продовження таблиці 1

Питання, пов'язані з припиненням повноважень	президент	
	питання порушення Конституції Грузії Президентом Грузії або (і) наявності в його діях ознак складу злочину (підпункт «з» п. 1 ст. 19)	надання висновку щодо додержання конституційної процедури розслідування і розгляду справи про усунення Президента України з поста в порядку імпідменту в межах, визначених статтями 111 і 151 Конституції України (п. 5 ст. 7)
	інші посадові особи	
	питання порушення Конституції Грузії членом Уряду Грузії, суддею Верховного Суду Грузії, Генеральним прокурором, Генеральним аудитором або членом Ради Національного банку Грузії або (і) наявності в їхніх діях ознак складу злочину (підпункт «з» п. 1 ст. 19).	відсутня аналогічна норма
Питання, пов'язані із діяльністю представницьких органів автономних утворень	1) відповідність нормативних актів Верховної Ради Автономної Республіки Конституції Грузії і Конституційному закону Грузії «Про Аджарську Автономну Республіку» (підпункт «к» п. 1 ст. 19) 2) суперечки про порушення Конституційного закону Грузії «Про Аджарську Автономну Республіку» (підпункт «і» п. 1 ст. 19)	1) відповідність Конституції України та законам України нормативно-правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим (п. 8 ст. 7); 2) надання висновку про порушення Верховною Радою Автономної Республіки Крим Конституції України або законів України (п. 7 ст. 7)

Примітка: у стовпчику «Конституційний Суд Грузії» містяться посилання на Органічний закон Грузії «Про Конституційний Суд Грузії» від 11.11.1997 [3] за винятком рядка 3; у стовпчику «Конституційний суд України» містяться посилання на Закон України «Про Конституційний Суд України» від 13.07.2017 [4].

Що стосується системи судоустрою, то як і в Україні [5], загальні суди Грузії будуються на принципах територіальності (ст. 27), інстанційності (статті 14, 24, 29) та спеціалізації (ст. 1), хоча це і не виокремлено в окрему правову норму закону, а простежується в різних [6]. Систему загальних судів Грузії складають: районний (міський) суд, апеляційний суд та Верховний Суд Грузії (ст. 2) [6].

Правосуддя загальних судів Грузії здійснюється за допомогою цивільного, адміністративного і кримінального судочинства (п. 2 ст. 1) [6]. Натомість в Україні, крім окреслених форм судочинства здійснюється ще і господарське судочинство (ст. 2 Господарського кодексу України від 06.11.1991 р.) [7].

Таким чином, проаналізувавши судові органи обох країн – Грузії та України, – знаходимо як спільні, так і відмінні риси. Спільне історичне минуле в межах єдиного державного утворення – СРСР, приналежність до однакової правової системи (романо-германської), декларування принципів та цінностей європейської спільноти, впровадження курсу на зближення з Європейським Союзом та тісна співпраця між нашими державами пояснює наявність низки спільних ознак судової гілки влади.

Список використаної літератури

1. Конституція Грузії: Конституційний закон Грузії від 24.08.1995 № 786 (дата оновлення: 29.06.2020). URL: <https://matsne.gov.ge/ru/document/view/30346?publication=36>.
2. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (дата оновлення: 01.01.2020). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254_%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text.
3. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს შესახებ: საქართველოს ორგანული კანონი მიღების თარიღი 11.11.1997 № 1059. განახლების ვადა 15.07.2020. URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/32944?publication=29>.
4. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII (дата оновлення: 20.03.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19#Text>.
5. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 30.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
6. საერთო სასამართლოების შესახებ: საქართველოს ორგანული კანონი მიღების თარიღი 04.12.2009 № 2257. განახლების ვადა 30/09/2020. URL: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90676?publication=41>.
7. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

ЮРИДИЧНА СИЛА ПРАВОВОГО ПРЕЦЕДЕНТУ В УКРАЇНІ

Бондаренко Є. І., асистент кафедри конституційного, адміністративно-го та кримінального права ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Питання виникнення та становлення прецеденту як джерела права не є новим для правової науки. Проте потребує дослідження, оскільки з'ясування історичних аспектів набуття прецедентом рис повноцінного джерела права до-